

L'eclipsi de 1905 a Girona

No va ser total, però gairebé. El dia 30 d'agost de 1905, a les 13 hores, 19 minuts i 41 segons, el 95,54% del disc solar va quedar cobert per la Lluna. Els escassament 16.000 habitants de la ciutat, que feia poc encara veien tancar cada nit les portes de les muralles, estaven amatents davant d'aquell inusual esdeveniment.

Els dos diaris locals, el Diari de Girona d'avisos i notícies i La Lucha, s'esforçaven, val a dir que de manera més intensa el segon, a informar els seus lectors del fet que estava a punt de succeir. En l'edició del mateix dia, els dos diaris incorporaven un article, de fet el mateix article, de José Echegaray: El Sol y los eclipses, titulava La Lucha; El Sol y el eclipse, ho feia el Diari de Girona. En aquest text, que deurien publicar molts periòdics de l'Estat, l'autor explicava de manera divulgativa què era i quines circumstàncies envoltaven el fet astronòmic en qüestió.

José Echegaray (Madrid, 1832-1916) va ser una de les figures més polièdriques i prestigioses del seu temps. La seva trajectòria abraça àmbits tan diversos com l'enginyeria, la ciència, la política –va exercir com a ministre de Foment i d'Hisenda– i el teatre, al qual es va consagrar amb notable èxit com a dramaturg. L'any 1904 va ser guardonat amb el premi Nobel de Literatura, que va compartir amb el poeta occità Frederic Mistral. Com a president de la Reial Acadèmia de Ciències Exactes, Físiques i Naturals, la seva implicació en l'organització i el seguiment de l'eclipsi de 1905 va ser absoluta, exercint un paper clau en la coordinació de les observacions científiques a la Península.

La Lucha afegia encara un altre article del prestigiós astrònom, escriptor, divulgador i espiritista francès, Camille Flammarion (1842-1925), en què afirmava: “El espectáculo de un eclipse total del Sol es uno de los más sublimes y de los más imponentes que se pueden ver. En el momento preciso anunciado por el cálculo, la Luna llega delante del Sol, lo sesga gradualmente y viene a posarse enteramente ante él. La luz del día disminuye y se transforma. Un sentimiento de opresión se apodera de la naturaleza entera; los pájaros enmudecen, el perro se refugia cerca de su amo, los polluelos se esconden bajo el ala de su madre, la temperatura baja, un silencio espantoso se extiende en los aires como si el Universo estuviera bajo el golpe de una catástrofe inminente. El rostro del hombre toma un tinte cadavérico análogo al que da durante la noche la llama del espíritu de vino saturado de sal, claridad lívida y fúnebre, nocturna iluminación de la última hora del mundo... Entonces el cielo parece caer sobre nuestras cabezas, y con mayor efecto si hay en el cénit nubes, que se ponen súbitamente negras.”

Emmarcat el fet a partir dels articles d'aquestes dues personalitats, els diaris enfocaven la seva atenció al que passaria a la ciutat. El Diari de Girona feia saber: “Hoy tendrá lugar el esperado eclipse total de Sol que tanto interés despierta en el mundo científico y para observar cuyas fases tantos preparativos y tan enormes sumas se han gastado. Si el tiempo lo permite desde esta ciudad podremos observar aquel fenómeno astronómico, sino con toda su intensidad con alguna mayor que la del eclipse de mil novecientos, por consiguiente, aquí será el eclipse parcial comenzando a las 11 h. 44' 12" y terminando a las 2 h. 21' de la tarde. Para los que esperan con ansiedad la observación del fenómeno el tiempo reinante resulta una gran contrariedad de modo que ayer eran muchos los que lamentaban el estado nuboso de la atmósfera; veremos si hoy tienen la suerte de que aquella esté convenientemente despejada en la hora en que ha de tener efecto dicho fenómeno”.

La Lucha insistia en tots aquests aspectes, diguem-ne, tècnics, però incorporava una clara referència a les precaucions que calia adoptar si es volia observar el fenomen: “Advertimos a nuestros lectores no observen el Sol directamente sin servirse de cristales oscuros, de lo contrario, se pueden contraer gravísimas enfermedades de la vista. Nada más fácil que preparar un cristal oscuro. Basta ahumar un fragmento

cualquiera de cristal con la llama de un fósforo. Si se desea la permanencia del negro de humo sobre el cristal, bastará sobreponerle otro cristal claro, teniendo la precaución de separarlos entre sí por el espesor de unas tiras de cartulina que encuadren la región ahumada.”

Les edicions del dia 31 d'agost ja centraven la seva prioritat a explicar com havia estat viscut el fet a la ciutat. Els responsables de La Lucha van tenir la col·laboració de Manuel Cazorro (1865-1935), científic, arqueòleg, prehistoriador, geòleg i naturalista, incorporat el 1897 a l'Institut de Girona com a catedràtic d'història natural.

Les observacions de Cazorro indicaven que l'eclipsi havia començat a l'hora anunciada, 11'58'57 del meridià de Greenwich, i que semblava haver acabat a les 2'34'16, una mica abans del que havia calculat Josep Comas i Solà, director de l'Observatori Fabra, tal vegada per defecte del rellotge, diu el professor de l'institut gironí. Cap a un quart de dues de la tarda, Venus ja era visible a ull nu i pocs minuts després s'hi afegiren Sírius i Proció. La ullera de llarga vista utilitzada tenia nou centímetres de diàmetre, muntat en combinació amb una altra de 6 centímetres, de visió directa. Malauradament no podem veure la placa fotogràfica que es va obtenir amb les diferents fases del procés.

Les conseqüències de l'esdeveniment s'explicaren d'aquesta manera: quan l'eclipsi s'acostava al seu màxim i la llum solar tenia un color moradenc, ja es va començar a notar l'efecte que provocava. El color de les fulles dels arbres era negrós i es movien silenciosament, pausadament. Els galls van cantar i molts ocells petits voletejaven esbojarradament sense saber on refugiar-se, piulant desaforadament. La calma als afores de la població era gran i immensa, com si tota la naturalesa estigués contorbada pel fenomen que es desenvolupava a l'espai. L'espectacle als carrers i a les terrasses era extremament curiós. Els més estranys instruments inventats per la fantasia popular van sortir a la llum. Quan va aparèixer l'estrella Venus, va ser saludada a la Rambla amb crits i aplaudiments. Tot el veïnat mirava cap amunt i pels efectes de la llum tots els rostres estaven solcats per una lívida pal·lidesa. Els núvols, oportuns, van esperar a cobrir l'horitzó molt després que l'eclipsi hagués acabat.

Tot havia passat i la normalitat retornava. Així ho entenien des del Diari de Girona, que el mateix dia informava sobre Guillem II de Prússia. Deia el periòdic que el kàiser dormia en un llit de ferro, que tenia el son lleuger i que descansava poques hores. Des del llit passava al bany, i en acabar la seva toilette rebia allà mateix uns quants personatges amb els quals conversava familiarment, i escoltava amb gust les xafarderies de Berlín i les indagacions de la policia secreta.

L'emperador, informaven, era d'una coqueteria refinada. Es mirava i es remirava al mirall, i tenia especialíssima cura del seu pentinat i del seu bigoti. Anava sempre vestit amb elegància; mai no es posava dues vegades uns guants i posseïa una col·lecció de botes que per la seva diversitat i el seu nombre podrien enriquir un museu. El redactor de la notícia no podia saber que aquest emperador alemany seria un dels causants de la Primera Guerra Mundial i que, amb la seva abdicació forçosa el 1918, posaria fi a tres segles del regnat de la Casa Hohenzollern. Més temps per enllustrar-se les botes.

Publicat a:

-El Punt Avui. El Punt Avui 12-08-2026, Pàgina 4

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2666409-l-eclipsi-de-1905-a-girona.html>